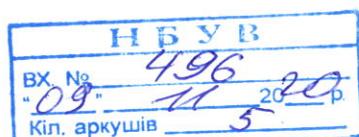

ВІДГУК
офіційного опонента доктора наук із соціальних комунікацій
О. В. Воскобойнікової-Гузевої
на дисертацію О. М. Острівської
«Інформаційні ресурси мережі військових бібліотек України: стан та
перспективи розвитку»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю
27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

Актуальність теми дослідження. Бібліотечно-інформаційна сфера діяльності будь-якої країни ґрунтуються на усвідомлення необхідності якісного розвитку системи інформаційних ресурсів і послуг, які у свою чергу надаються населенню певними (галузевими або відомчими мережами бібліотек). Однією з таких мереж є мережа військових бібліотек України, діяльність якої до сьогодні не ставала предметом дисертаційного дослідження. Інформаційна підтримка наукових досліджень, освіти і практики у галузі національної оборони і безпеки є надважливим завданням, у вирішенні якого провідну роль можуть відігравати військові бібліотеки. Олена Миколаївна Острівська сфокусувала свій дослідницький інтерес на малодослідженій проблематиці розвитку бібліотичної справи у Збройних Силах України, що набуває особливої актуальності в умовах сучасної військо-політичної ситуації на Сході України, розгортання інформаційної війни тощо. Як зазначено у дослідженні, мережа військових бібліотек України репрезентована бібліотеками, які об'єднані за ознакою відомчої приналежності до військової сфери діяльності та функціонують як структурні підрозділи органів військового управління, з'єднань, військових частин, науково-дослідних установ, закладів освіти (ліцеїв, інститутів, академій) військового профілю, військових навчальних підрозділів (кафедр) закладів вищої освіти, установ і організацій ЗСУ. А основним результатом дисертаційного дослідження стало розроблення зasad підвищення ефективності діяльності мережі військових бібліотек України шляхом створення моделі інформаційного вебпорталу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дослідження пов'язана з реалізацією планових науково-дослідних тем Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: «Розробка технологічних засад та інфраструктури формування бази знань наукової бібліотеки» (2014–2016 pp., № державної реєстрації 0114U001102); «Розвиток інтелектуальних бібліотечних технологій організації наукових електронних ресурсів» (2017–2019 pp., № державної реєстрації 0116U007921); «Бібліотечні портали знань» (2020–2022 pp., № державної реєстрації 0119U102421).

Метою дослідження, пов'язаного з аналізом стану інформаційних ресурсів військових бібліотек України, окресленням перспектив їх розвитку та створенням сучасної моделі інформаційного ресурсу мережі військових бібліотек України,

обумовлена структурна організація матеріалу роботи. Відповідно до мети обрано завдання дослідження, що дозволило дисерантці окреслити перспективні напрями та способи удосконалення доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів бібліотек мережі, зокрема, шляхом створення інформаційного вебпорталу мережі військових бібліотек України.

Визначення об'єкта та предмета дослідження з позицій бібліотекознавства та соціальних комунікацій не викликає зауважень.

Науковий рівень достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків і результатів дисертації О. М. Островської забезпечується теоретичною та методологічною обґрунтованістю, відповідністю використаних методологічних підходів і методів меті і завданням дослідження, науковим аналізом практичного досвіду та фактологічного матеріалу, зосередженню у вітчизняних та закордонних публікаціях, на інформаційних ресурсах сайтів військових бібліотек України та світу.

Наукова новизна дослідження та отриманих результатів, їх достовірність полягає в тому, що у дисертаційній роботі О. М. Островської достатньо ґрунтовно охарактеризовано сучасний стан інформаційних ресурсів мережі військових бібліотек України; окреслено перспективні напрями та обґрунтовано способи удосконалення доступу до бібліотечно-інформаційних ресурсів бібліотек мережі; запропоновано модель інформаційного вебпорталу мережі військових бібліотек України, впровадження якого сприятиме доступу користувачів до бібліотечних ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості застосування наукових положень і висновків дослідження у практичній діяльності бібліотек мережі ЗСУ з розбудови вебресурсів мережі військових бібліотек. Результати дослідження апробовано в комплексі електронних повнотекстових ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, що підтверджується актом впровадження від 10 червня 2019 р.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях. Результати наукової роботи дисерантки доповідалися на міжнародних наукових і науково-практичних конференціях. Результати дослідження викладено в 11 одноосібних статтях; 8 із них у виданнях, затверджених для апробації результатів кандидатських і докторських дисертацій, одна публікація – у зарубіжному науковому часописі «Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences».

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, наукові результати та висновки одержані дисерантом особисто.

Оцінка змісту дисертації. Структура дисертації, що складається з переліку умовних скорочень, вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел і літератури, відповідає меті, завданням, авторській концепції дослідження. Загальний обсяг роботи становить 222 с., обсяг основного тексту – 154 с. (6,5 авт. арк.), список використаних джерел містить 226 позицій.

У *вступі* розкрита актуальність досліджуваної теми, її зв'язок з науковими програмами, планами і темами; визначено мету і завдання, об'єкт та предмет дослідження; охарактеризовано методологічні підходи і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; подано відомості щодо особистого внеску дисертанта та апробації результатів дисертаційної роботи.

У *першому розділі* «Стан вивчення теми, джерельна база та методичні засади дослідження» авторкою на підставі вивчення наукових публікацій зроблено висновок, з яким ми цілком погоджуємося, що теоретичні, організаційні та технологічні аспекти розвитку інформаційних ресурсів військових бібліотек України не набули належного висвітлення в умовах застосування ІКТ та інтеграції в міжнародний інформаційний простір.

Дисеранткою доведено використання фундаментальних положень соціокомунікаційного, системного, функціонального, інформаційного підходів, яке «дало змогу дослідити питання сучасного стану та перспективної організації військово-бібліотечних інформаційних ресурсів з погляду інформаційно-змістового та інформаційно-технологічного підходів» (с. 34), отже йдеться про методологічні засади дослідження, а не про «методичні» як зазначено у назві розділу. Методологічну основу дисертації доповнюють принципи історизму, об'єктивності, системності, активно використовуються методи термінологічного та порівняльного аналізу, джерелознавчий, книгознавчий і статистичний методи.

Окремий підрозділ першого розділу присвячено термінологічним питанням, проте, на нашу думку, запропоноване використання дисеранткою термінів «військово-бібліотечна справа» та «військово-бібліотечні ресурси» є недостатньо сбгрутованим.

Виклад матеріалів *другого розділу* дослідження «Передумови формування та характеристика інформаційних ресурсів мережі військових бібліотек України» в межах підрозділу 2.1. «Становлення і розвиток військових бібліотек в Україні» не характеризується системністю та цілісністю. Саме в цій частині дисертації вирішується завдання дослідження розвитку військових бібліотек в Україні, яке відбувалося століттями в різних соціально-політичних умовах і державних кордонах, і, сподіваємося, згодом стане предметом окремого вивчення, оскільки дисерантці є залежною від цього питання. А висловлювання на кшталт «Більш-менш нормальний розвиток військових бібліотек як особливої галузі почався у XIX ст.» (с. 48) є тому підтвердженням.

Наступні підрозділи, зокрема 2.2. «Мережа військових бібліотек України на сучасному етапі» і 2.3. «Перспективи входження військових бібліотек до соціокомунікаційного простору» справляють вже позитивне враження, знайомлять із провідними установами бібліотечної мережі Збройних Сил України, яка, за свідченням дисерантки, станом на 2016 р. нараховує 251 установу із загальним книжковим фондом 3 055 900 примірників, презентують видовий склад фондів, характеризують наявні в інтернеті сайти військових

бібліотек і сайти військової тематики. А представлені у підрозділі 2.4. результати аналізу зарубіжного і українського досвіду створення сайтів бібліотек оборонного відомства та інтернет-ресурсів військової тематики цілком логічно підводять нас до заключного розділу дисертації, де і презентується основний результат наукових розвідок О. М. Островської.

У третьому розділі «Інтернет-портал мережі військових бібліотек України: структура й основні інформаційні складові» акцентовано увагу як на теоретичних і рекомендаційних засадах побудови бібліотечних інтернет- порталів, так і на безпосередньо моделі інтернет-портал мережі військових бібліотек як інструменту системної комунікаційні взаємодії різних суб'єктів. І ми цілком погоджуємося із думкою дисерантки, що така модель забезпечує формування внутрішнього зебсередовища бібліотеки й інтеграцію із зовнішнім середовищем, а також є маркетинговим засобом просування діяльності бібліотеки і виконання її сутнісних і похідних соціальних функцій в електронному просторі.

Основні наукові положення, висновки і результати дисертації є корисним внеском в теорію і практику бібліотечної діяльності, і зокрема галузевого бібліотекознавства, підверджені матеріалами теоретичного й емпіричного характеру, а також висновками до кожного із трьох розділів.

Загальні висновки дисертаційного дослідження О. М. Островської відповідають поставленим завданням, свідчать про досягнення заявленої мети. Вони містять основні наукові результати наукової праці дисерантки, а також презентують шлях створення якісних інтернет-ресурсів військового спрямування – за допомогою розробки моделі інформаційного вебпорталу мережі військових бібліотек України та його складника – інтернет-навігатора військової тематики.

Відповідність автореферату дисертаційній роботі. Автореферат повністю відповідає змісту дисертації, розкриває її основні положення, наукові висновки і рекомендації. Його структура, наповнення й оформлення відповідають змісту роботи й вимогам до кандидатських дисертацій.

Разом з тим уважний аналіз наукового доробку О. М. Островської дозволяє зробити певні **зауваження**:

1. Як складова наукової новизни зазначено уточнення визначення понять «військово-бібліотечна справа», «військово-бібліотечні ресурси», прошу докладніше пояснити походження термінів та особистий внесок дисерантки в їх уточнення.
2. До переваг дослідження ми відносимо створення дисеранткою моделі вебпорталу мережі військових бібліотек України як цілісної інформаційної системи. Проте, залишилося нез'ясованим, чим така модель принципово відрізняється від моделі вебпорталу наукової бібліотеки або бібліотеки для дітей в технологічному, змістовому, інформаційно-комунікаційному аспектах, аспекти інформаційного захисту тощо.
3. Якою мірою враховані дисеранткою пріоритети, закладені у Стратегію розвитку бібліотечної справи в Україні до 2025 року «Якісні зміни бібліотек задля забезпечення сталого розвитку України», затверджену Кабінетом міністрів

України у березні 2016 р., в аспекті обґрунтування необхідності здійснення суттєвого оновлення бібліотечної мережі ЗСУ, координації та модернізації її діяльності, організації системної співпраці з цивільними бібліотеками, включення військових бібліотек до загальнобібліотечного простору держави, зазначене у висновку 5 до дисертації.

4. Маємо певні зауваження і щодо оформлення тексту дисертації. У межах підрозділу 3.2. Типовий сайт військової бібліотеки, вважаємо зайвим дослівне наведення переліку принципів і критеріїв якості бібліотечного сайту з використаного джерела №154 (с. 135-136), це переобтяжує текст. У той самий час на с. 140-143 наведено основні інформаційні блоки типового сайту української військової бібліотеки, які не оформлено як малюнок або таблицю із відповідними підписами. Загалом, на нашу думку, цей матеріал мав би бути оформленний як окремий додаток. Це зауваження є системним і стосується с.150-157 тексту.

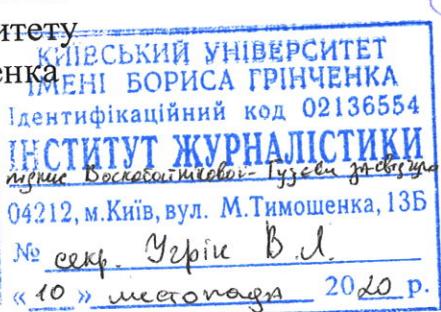
У той же час висловлені зауваження не впливають суттєво на позитивну оцінку наукового доробку дисертантки.

Оцінка наукової роботи в цілому. Дисертаційна робота є самостійним, особисто виконаним дисертантом дослідженням з обраної теми, що порушує вирішуючу важливу науково-прикладну проблему галузевого характеру в сфері бібліотекознавства та соціальних комунікацій. За достовірністю отриманих результатів, новизною, теоретичною і практичною значимістю дисертаційна робота «Інформаційні ресурси мережі військових бібліотек України: стан та перспективи розвитку» відповідає вимогам у п. п. 11–13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» (Постанова КМУ № 567 від 24 липня 2013 р.) зі змінами, внесеними згідно з постановами КМУ № 656 від 19 серпня 2015 р. та № 1159 від 30 грудня 2015 р. стосовно кандидатських дисертацій, паспорту спеціальності, профілю спеціалізованої вченої ради, а її автор – Олена Миколаївна Островська заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій за спеціальністю 27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство.

Офіційний опонент:

доктор наук із соціальних комунікацій,
старший науковий співробітник,
завідувач кафедри бібліотекознавства
та інформології

Інституту журналістики
Київського університету
імені Бориса Грінченка

О. В. Воскобойникова-Гузєва